

Plánování pro stav nouze

Příprava zápolí k válce byla předmětem celé řady úvah a názorů v západním odborném tisku. V podstatě se tyto názory shodují v tom, že přípravy k moderní válce není možné zaměřit jen na ozbrojené síly, nýbrž i na ostatní nevojenské, tj. především hospodářské, politické a správní oblasti státu. Mezi prvořadě patří **opatření k zajištění ochrany obyvatelstva**, která mají zajistit

- vybudování spolehlivé varovací a hlášené služby,
- výstavbu a organizování záchranných a pomocných jednotek všeho druhu,
- výstavbu úkrytů,
- přípravu evakuace obyvatelstva z ohrožených oblastí,
- zajištění výživy obyvatelstva,
- poskytování zdravotnické pomoci.

Pozornost zasluhuje zajištění vhodných podmínek k řízení státu a výkonu státních funkcí. V minulosti bylo možné vyřadit státní orgány a státní aparát z činnosti jedině obsazením nepřátelského státu. K dosažení tohoto cíle dnes není nutná vojenská okupace, neboť všechna místa na zeměkouli jsou v dosahu raketových jaderných zbraní. Protivník nasadí všechny síly k tomu, aby právě tyto vrcholné řídicí státní orgány co nejdříve zničil nebo alespoň vyřadil z činnosti; proto každá vláda v příští válce bude

svoje funkce vykonávat v těžkých podmínkách.

Při řešení těchto otázek je nutné vycházet z reálného hodnocení situace. Pořádek, bezpečnost a správu nezajistí jen vydání zákonů a nařízení. Aby bylo možné řízení co nejlépe připravit, je třeba vybavit místní orgány plnými mocemi, decentralizovat je a přizpůsobit jejich organizaci, spojovací sítě apod. Velmi vážná a důležitá jsou opatření k zajištění pořádku, k zabránění samovolné evakuace obyvatelstva, jakož i opatření proti diverzi a sabotážím.

Přípravy k válce v nevojenských oblastech zahrnují dále **opatření k podpoře činnosti ozbrojených sil**. Zajištění výroby, dopravy, spojů, zabezpečení pracovních sil, řešení otázek mobilizačního charakteru, výkon pomocných služeb (střežení, řízení dopravy, obnova apod.) tvoří hlavní náplň tohoto úseku příprav.

Podle získaných poznatků lze usuzovat, že význam a důležitost příprav k válce v nevojenských oblastech západní státy plně chápou, doceňují a podporují.

V prvních letech trvání západní vojenské aliance bylo úsilí NATO zaměřeno převážně na oblasti politické a vojenské. Velmi brzy se však ukázalo, že jen připravovaná vojenská opatření v západní Evropě nedostačují a že musí být nutně doplněna potřebnými opatřeními v civilním a veřejném životě. Vzhledem k závislosti ozbrojených sil NATO v Evropě na přísunu ze zámoří, jako první se projevila

v členských státech

NATO

nutnost koordinovat námořní plavbu členských států. Proto byl v roce 1950 vytvořen **plánovací výbor pro námořní plavbu**, jehož úloha spočívala v rozpracování plánů k zajištění využití námořní plavby. Výbor využil značných zkušeností Spojených států a Velké Británie z druhé světové války.

Po plánovacím výboru pro námořní plavbu následovalo v lednu 1952 vytvoření **plánovacího výboru pro zemní oteje**. Opatření vyplývala z vysokých nároků ozbrojených sil NATO i celé civilní automobilové silniční dopravy na zásobování pohonnými hmotami.

Dále ustavila rada NATO 28. července 1952 **plánovací výbor pro evropskou vnitrozemskou pozemní a vodní dopravu**. Výbor se měl zabývat zabezpečením důležitých úkolů a potřeb v dopravě, vyplývajících z plánů ozbrojených sil a také otázek infrastruktury v dopravě.¹⁾

Konečně 19. listopadu 1952 rada NATO vytvořila **výbor pro civilní obranu**, původně myšlený jako orgán pro řešení všech technických a administrativních otázek CO. V průběhu doby se však změnil ve **výbor pro ochranu civilního obyvatelstva**, z něhož se v listopadu 1954 odštěpil **zdravotnický výbor**.

Kromě těchto výborů vytvořila rada NATO ještě řadu dalších výborů se stálými i nestálými členy.

Původně se měla činnost těchto pěti výborů omezovat jen na podporu a všestranné zajištění potřeb ozbrojených sil a vojenských opatření v civilním a společenském životě členských států NATO.

Brzy se však ukázalo, že toto omezení činnosti výborů skutečným potřebám nevyhovuje a nesplňuje požadavky, vyplývající z potřeb vedení války. K tomuto závěru došli západní vojenští teoretikové i odborníci z řad pracovníků civilní obrany a jiných důležitých pracovních a společenských organizací na základě vyhodnocení zkušeností z obou světových válek i na základě výsledků různých analýz a rozborů vedení příští možné války. Poukázali na to, že již první světová válka ukázala, že do válečného úsilí bylo nutné zapojit všechny hospodářské, osobní a materiálové prostředky. Tuto tendenci důrazně potvrdil vývoj a průběh druhé světové války, kdy nemalé úsilí bylo vynaloženo na vedení ozbrojeného boje proti

zázemí, obyvatelstvu a jeho prostředkům obživy.

Tyto názory se postupně přenášely i do práce a organizace NATO. Tak 26. 5. 1955 vyzvala rada NATO členské státy paktu k přípravě potřebných opatření v nevojenských oblastech S odvoláním na 3. čl. smlouvy doporučila rada NATO členským státům zaměřit se především na opatření

— k ochraně životů obyvatelstva a zajištění potřebných životních podmínek obyvatelstva;

— k zajištění výkonu státních a vládních funkcí;

— k podpoře vojenských opatření ze strany civilního obyvatelstva, orgánů a organizací.

Plánování těchto prací dostalo název „**nouzové plánování**“ nebo také „**plánování pro stav nouze**“. Za několik měsíců po vydání výzvy vyvodila rada NATO důsledky i pro svoji vlastní působnost. Podobně jako byl pro vojenskou oblast ustanoven vojenský výbor, usnesla se 9. listopadu 1955 rada NATO vytvořit „**vysoký plánovací výbor pro stav nouze**“, jako nejvyšší orgán pro všechny problémy obrany a ochrany zázemí. Výbor měl koordinovat činnost jednotlivých odborných výborů z nejrůznějších oblastí plánování pro stav nouze, usměrňovat jejich činnost a dávat podněty pro speciální výzkum a sledování činnosti v těchto oblastech, pro něž nebyl žádný z výborů kompetentní. Kromě toho měl za úkol zkoumat, jak v jednotlivých státech probíhá realizace opatření doporučených radou NATO, prověřovat pracovní zprávy odborných výborů, informovat radu NATO o výsledcích a její doporučení předkládat členským státům paktu.

Členy vysokého výboru jsou zástupci jednotlivých států, odpovědní za koordinaci opatření na úseku plánování pro stav nouze. Jejich předsedou je generální sekretář paktu, kterého v této funkci zastupuje výkonný sekretář. Vysoký výbor se schází zpravidla jednou ročně a sestavuje návrhy pro radu ministrů NATO. Nebere-li v úvahu určité změny v působnosti tohoto vysokého výboru, přijaté v létě roku 1961 a na podzim 1965, zůstalo jeho poslání nezměněno.

V roce 1957 zahájil vysoký výbor svoji činnost zjišťováním, do jaké míry členské státy realizovaly opatření na úseku plá-

¹⁾ Infrastruktura = příprava válčiště. Zahrnuje výstavbu vojenských objektů a zařízení všeho druhu (letiště, objekty a zařízení PVO válčiště států), zařízení a objektů pro spojení a velení, ubytovacích objektů a výcvikových prostorů, skladů a zásobovacích základů, sítě komunikací, objektů vojenského průmyslu a železniční přípravu válčiště.

nování pro stav nouze. Ačkoliv tato činnost spadá v podstatě do působnosti jednotlivých států, každoročně ji vysoký výbor a rada NATO prověřují.

Praxe však brzy ukázala, že každoroční projednávání těchto opatření neúměrně zatěžuje vysoký plánovací výbor pro stav nouze. Proto byl 16. 10. 1957 vytvořen zvláštní podvýbor, na který byla přenesena všechna práce, spojená s přípravou zasedání vysokého výboru. Vysoký výbor tak byl oprostěn od přípravných prací a mohl se na svém zasedání zabývat jen závěrečnými návrhy zpráv. Situace na jaře 1961 ukazovala na potřebu rozšířit kompetenci „plánovacího podvýboru pro stav nouze“ zejména v koordinaci činnosti. Šlo především o to, aby podvýbor byl schopen a měl možnost koordinovat činnost jednotlivých odborných výborů, zpracovávat různé studie a plány o ústřední problematice (např. o organizaci civilních úřadů NATO pro dopravu a zásobování ve válce, pohybu obyvatelstva a jiné). Proto rada NATO 5. července rozhodla, aby dosavadní podvýbor byl přejmenován na „**koordináční plánovací výbor pro stav nouze**“. Tento orgán zasedal zpravidla jednou měsíčně a svojí činností získal brzy postavení. Dostal i právo předkládat se souhlasem předsedy hlavního výboru naléhavé otázky bezprostředně radě NATO.

Na zasedání vysokého plánovacího výboru pro stav nouze na podzim 1965 bylo 5 existujících odborných výborů přeargánováno.

Již v listopadu 1952 byla vytvořena skupina znalců pro pracovní síly. V dubnu 1965 změnil vysoký plánovací výbor pro stav nouze tuto skupinu na „**plánovací výbor pro pracovní síly**“, který měl ve své činnosti řešit všechny požadavky na pracovní síly, uplatňované kteroukoliv oblastí plánování pro stav nouze.

16. května 1956 zřídila rada NATO „**plánovací výbor pro vzdušnou dopravu**“. Jeho úkolem bylo rozpracovat otázky využití a koordinace civilní letecké dopravy v době mimořádných opatření. O několik měsíců později (v lednu 1957) ustavil vysoký plánovací výbor pro stav nouze „**plánovací výbor pro civilní spojení a hlášenou službu**“. Měl řešit všechny požadavky na spojení a spojovací prostředky. Výbor spolupracuje s vojenskými orgány NATO.

V říjnu 1958 rozpustil vysoký plánovací výbor pro stav nouze dva až dosud existující odborné výbory, jmenovitě „výbor pro uhlí a ocel“ a „plánovací výbor pro průmyslové suroviny“. Místo nich ustavil „**plánovací výbor pro průmysl**“,

který se měl zabývat zásobováním průmyslu surovinami z hlediska mezinárodní spolupráce.

Jako poslední byl v prosinci 1962 vytvořen „**plánovací výbor pro výživu a zemědělství**“, který má řešit zásobování potravinami.

Jednotlivé úkoly všech deseti výborů je možné v rámci jejich speciálnosti rozdělit na tři skupiny:

Do **první skupiny** patří otázky, které plně spadají do kompetence jednotlivých zemí, ale jejich obsah a způsob řešení zájímá všechny členské státy NATO. Jednotlivé státy si při jednání výborů vyměňují informace a výbory doporučují řešení. Tato činnost měla zejména v prvních letech velký význam. Mnohé státy prakticky začaly plánovat pro stav nouze a mohly využívat zkušeností států, kde tyto práce již pokročily. V pozdějších letech tato činnost ztratila svůj původní význam.

Druhá skupina úkolů zahrnuje problémy, které spadají do kompetence jednotlivých států, ale jejich řešení je závislé na spolupráci většiny počtu partnerů NATO, takže se nelze obejít bez koordinace. To všeobecně platí např. pro mezinárodní provoz (spojení, dopravu, hlášenou službu apod.).

Do **třetí skupiny** úkolů patří otázky, které lze řešit jen v součinnosti všech členských států NATO. Zde je možné např. uvést organizaci mezinárodního aparátu členských států paktu v době války, zabezpečení vzájemné podpory a pomoci ve smyslu ustanovení smlouvy NATO, rozsáhlé plánování v civilních organizacích a součinnost s vojenskými orgány. Řešení těchto úkolů je stále důležitější.

—☆—

Velení NATO a vlády kapitalistických států chápou válečné přípravy v nevojenských oblastech, tj. především v oblasti hospodářské, státní správy a politického řízení, jako nezbytnou složku komplexu vojenských příprav. Při jejich realizaci vycházejí z oficiálního výkladu 3. článku smlouvy o Severoatlantickém paktu ze dne 4. 4. 1949, ve kterém se mimo jiné uvádí: „Odpovědnost za opatření vnitřní obrany je v podstatě záležitostí jednotlivých národních vlád. Opatření v této oblasti periodicky hodnotí rada NATO, což umožňuje vyhodnocovat jak dosažený pokrok, tak i celkovou, všeobecnou úroveň připravenosti v oblasti vojenské“...

Zprávy a praktické poznatky z čin-

nosti řídících orgánů NATO, v nichž převládají především názory zástupců USA, neklamně svědčí o tom, že i přes určitá omezení, která stanoví právě tento článek smlouvy, je vynakládáno nemalé úsilí na dosažení co nejširší integrace. Je nesporné, že tato snaha přináší kladné výsledky a má velký význam pro posílení, koordinaci a plánování činnosti členských států NATO v nevojenských oblastech. Jako příklad lze uvést především zabezpečení obrany a ochrany teritoria a zabezpečení ochrany civilního obyvatelstva před útoky ZHN. Na tomto úseku je možné přes určité komplikace a těžkosti zaznamenat

značný pokrok, a to i v tak poměrně zaostalé zemi jako je Turecko.

Dosavadní poměrně úspěšný způsob spolupráce bude v nejbližších letech pokračovat a obsah společně plánovaných opatření se bude prohlubovat. Jak hluboce a v kterých oblastech činnosti tuto spolupráci naruší dnešní samostatná politická linie Francie, nelze určit. Její nepříznivý odraz na válečné přípravy v nevojenských oblastech však bude podstatně menší, než v oblastech, které jsou bezprostředně spjaty s operačním plánováním ve vojenských štábech a s činností ozbrojených sil.